

PRÁCA

DENNÍK REVOLUČNÉHO ODBOROVÉHO HNTIA

30 hal.

Všet
a bezst
žatvy

Sobota 30. júla 1960

Ročník XV. — Číslo 185***

PRED TISIC ROKMI NA Pohansku

Po tri dni sa odohráva bitka mrakov so slnkom. Až dnes sa to obrátilo. Pálčivé šipy rozprášili roje nepriateľa a zahnali ho na útek. Rozosmiata ohnivá guľa hlce chladné slzy z polí, lúk i premáčaných listov lesných veľikánov, ktorí tu, na Pohansku u Břeclavi, mlčky odratávajú storočie za storočím. Čo už tie sedemstoročné duby nevideli!

A predsa si po miernom vánku posielajú tentoraz zprávu čudesnú, nezvyčajnú, o udalosti ešte nevidanejšej a zmätene načúvajú hlasom, aké sa v ich lesnom kráľovstve ešte nikdy neozývali. Pravda, ako by aj mohli vedieť, že tí šesťdesiaty učení,

rubáš piesku zahalil slávnú minulosť, ktorá zarástla trávou i lesom.

Ale život nad ním sa nezastavil, história priadla ďalej svoju niť. Pôvodní páni mesta, moravskí feudáli, boli zabudnutí. Plynú storočia, prichádza katastrofa na Bielej hore. Od toho času po krásnych lesoch na Pohansku a v okolí prcháňa sa cudzopasný lovec Lichtenstein, domáci ľud, pravý pán a vlastník tohto kraja hrdač v ťažkej lesnej robote. Občas nájde akési starobylé ozdoby, predmety z domácností a vraví si: — tie veci sú staré, prastaré, zaiste pochádzajú ešte z dávnych, pohanských čias. Odtiaľ názov Pohansko a práve také meno dali Lichtensteinovci aj zámočku, ktorý tu dodnes stojí priamo na vale. Nemali ani tušenia, že lúka pred zámočkom, ktorú pomenovali „Paradenweise“, leží na ruinách veľkomoravského hradistného mesta.

Profesor Kalousek vysvetľuje, že k opevnenému mestu sa ako ku svojej ochrane túli niekoľko predmestí, ktoré sú badateľné podľa zvláštneho terénu. To však znamená, že profesor Kalousek — nech mi láskave odpustí — odhalenie celého tohto sídliského komplexu nedokončil, lebo je to pre archeológov práca na niekoľko desaťročí. „Nie, nedokončím, na pol storočia už nevystačím,“ vraví s nádychom smútku v hlase. Veď Pohansko je už po niekoľko rokov jeho záľubou. Ako by ho sem prítahoval akýsi čudný magnet. Neodradilo ho, že v r. 1928 venuje Červinka vo svojej knihe hradisku na Pohansku iba 14 riadkov. Vraj archeologické nálezy sa tu nevyskytujú. Dokonca ešte aj niekoľko rokov po oslobodení archeológovia obchádzajú Pohansko, akoby im ktosi učaroval. Tých niekoľko črepov, čo sa tu nazbieralo za 30 rokov, zapadlo medzi zbierkami Moravského múzea. „Pohansko, ako veľkomoravské hradisko bolo síce podľa mena známe, ale mesto tu bolo treba ešte len objaviť,“ archeologicky dokázal. Pohansko ma lákalo po dlhé roky, povrchový prieskum posilnil moje teoretické predpoklady a od mája 1959 sa začal už systematický výskum.“

Zvedavosť uší je nasýtená, teraz uspokojme oči. Je na čom, také niečo sme u nás ešte nevideli a hádam tak skoro ani neuvidíme. Hľa, základy chrámovej obdĺžnikovej stavby, dlhej 20 a širokej 7 a pol metra. Základové zdivo z lomového kameňa sa miestami zachovalo až do výšky jedného metra. Zvyšky podlahy sú z kameňa, polievaného maltou, aj bol povrch hladký. V prístavku chrámu sa zachovali omietky so vzormi, namaľovanými bielou, čiernou, hnedo-červenou a žltou farbou. A čo ukrýva vnútrajšok chrámu? To sa ešte len uvidí. Pravdepodobne sa tam nachádzajú murované hrobky spoločensky najvyššie postavených občanov.

Okolo chrámu hrobky. Zatiaľ sa ich našlo 200. Truhly sú vzácnou výnimkou, mŕtvi ležia väčšinou v obyčajných jamách, len zriedkavo obložených kameňmi. Ako žili títo ľudia, čím sa zaoberali, čo vedeli a dokázali, akého veku sa dožívali? O toto veľa prezrádzajú vykopávky: dobre zachovalé kostry a milodary, položené do hrobu. Na vystavovacom pulte hrdzou doštrbené meče, nože s kostenou črienkou, sekery, ostrohy, aj detské, zlaté náušnice zhotovené s úžasnou jemnosťou, pozlátané gombičky, črepy džbánov. Ceruzky lietajú po bielych listoch zápisníkov, lupy sa blýskajú na slnku, vlasy padajú do čela a na tvár — vedci študujú, merajú, radia sa, učenecky škrípepia. Prečo sa obyvatelia mesta dožívali tak

nízkeho veku? Vojny? Epidémie? Preto sú kosti v mnohých hrobách prehádzované? Kto boli tí vykrádači hrobov, bažiaci po zlate? Nepriatelia Veľkomoravskej ríše? Alebo sa tak stalo neskôr, pri rozoberaní kameňa zo stavieb? Jedno je isté: desatina skvostov je zo zlata, teda mesto bolo bohaté. Nebolo sídlom kniežata? Nepatria tie tri meče mŕtvolám veľmožov? Jeden z nich bol železom priam obložený. Mal u seba meč, sekeru, ostrohy, nože, dve britvy, ocelku s kresadlami, nožnice, šidlo... Nepatrili železné ostrohy kniežacej družine? Aké miesto v spoločnosti zaujímal ženy, pochované až s piatimi pármami zlatých náušnic? Nôž pri kostiach príslušníkov stredných vrstiev je znakom slobodného človeka a tá väčšia polovica hrobov bez milodarov ukrýva ľudí neslobodných?

Pol tisíce predmetov postavilo vedcov pred tisíc otázok, ale dalo aj veľa odpovedí. Náušnice sú byzantského typu, zdobené filigránom. Zhotovili ich ruky majstrovsky šikovné, vymýšľali remeselníci s podivuhodným umeleckým vkusom. Napríklad tá bohatosť ornamentálnych prvkov na gombičkách! Niektoré sú dokonca vykladané polodrahokamami. Je jasné, že gombík bol na Pohansku obľúbený šperk, na sklenené korálky si ale nepotrpeli. Ani na prstene veľa nedali. Kupovali si šperky v Byzancii, alebo si ich sami vyrobili? Dôležitá otázka. Nuž, niet pochýb, že väčšina šperkov sa zrodila v domácich dielniach, o čom svedčí nález strusky a téglika so stopami taveného kovu.

Náušnice nájdené pri vykopávkach

okuliarnatí ľudia prišli až z Ghany, Spojených štátov, Japonska, Dánska, Maroka, Rumunska, Poľska, Mexika aj Juhoslávie a bohvie ešte odkiaľ, aby si so zatajeným dychom vypočuli, aký prenáramne vzácný, historicky významný poklad odкрýva profesor Kalousek z poverenia Prehistorického ústavu brnenskej filozofickej fakulty.

Profesor hlasom hrdým, ale pokojným, obracia na prach rôzne „teórie“ revanšistov:

„Veľkomoravské hradistné mesto na Pohansku má veľký význam historicko-politický, lebo leží medzi v raských hraniciach. Je nevyvrátenou odpoveďou všetkým, ktorí znova a stále hlasnejšie vykrikujú do sveta svoje pseudohistorické tézy o germánsko-nemeckom životnom priestore, o práve na územia v Československu.“

Áno, Pohansko je rukolapným dokladom, že nie Rakúsko siahalo voľakedy k nám, ale naopak, Veľkomoravská ríša až do Dolných Rakús. A veru vykopávky, ktoré si o chvíľu budú archeológovia z dvadsiatich krajín celého sveta pozerat' pod lupou, s hlavou sklonenou až na vystavovací pult, svedčia o tom, že už obyvatelia veľkomoravského štátu boli ľudia vysoko kultúrni a zruční.

Hradisko si postavili na riečnom ostrove, neďaleko ústia Dyje do Moravy a spevnili mohutným valom, v základoch 25 metrov širokým a 8 metrov vysokým z kameňa a hlíny. I vykopaná keramika vraví, že mesto celkom iste stálo už v deviatom storočí. Bolo pomerne veľké, len opevnená plocha zaberá asi 28 ha (Mikulčice merajú 6 ha). Zostane dlho ešte nerozriešeným tajomstvom, prečo a za akých okolností v jedenástom storočí obyvatelia mesto opustili. Zub času hľodal nemilosrdne, čiesi hrabivé ruky podnášali kameň z ruín hradiska,

Vek predmetov — asi 1000 rokov. Bližšiu odpoveď na otázky poskytnú ďalšie vykopávky okolo chrámu, ved tých odkrývaných 1200 štvorc. metrov znamená len dvestopäťdesiatinu opevneného mesta a ani nie tisícinu hradistného komplexu.

V tesnej blízkosti tisícročnej minulosti, vynesenej na svetlo, zazneli motory štartujúcich autobusov. Odvážajú ľudí učených, ľudí rôzneho jazyka aj politického vyznania. Ani jedno, ani druhé im však nie je prekážkou k vzájomnému dorozumeniu a úcte. V mene vedy. V takejto spolupráci nájdu odpoveď aj na všetky otázky, ktorými dnešné Pohansko ešte oplýva.

Š. SUCHOVSKÝ

Nie je to nijaká kniha v osobitnej väzbe a úprave. Ale práve preto je prostý hrubší zošit prvej Brigády socialistickej práce Dreviny v Krasne nad Kysucou taký milý.

Nazvali ho svojou kronikou. Keď v nej človek listuje, má pred očami snážená a výsledky práce celého 21-členného kolektívu, kompletizačnej dielne. Prvé stránky zaplňajú ich spoločná fotografia, významné dátum 22. januára 1959, keď vstúpili do státa a titul a ich prvé predsavzatia. Postupne, ako kolektív plnil svoje záväzky, zaplňali sa aj stránky jeho kroniku. Kolektív

Noví

Z kr

No pravie kontroláci, boj o kvalitahký. O to zápase rozhodla kácia, ktoria novia kol v závodn Pritom s nielen 422 pletizovan navyše plinským s vyše 200

